

Opp til overflaten, ned i dybden

Taler

Bushra Ishaq

Dato

10 mai 2010

Omstendigheter

Tale ved mottakelsen av Fritt Ords pris

1 Kjære alle,

Jeg vil med dette takke styret i Fritt Ord for pristildelingen i dag. Jeg føler dyp ydmykhet over å motta årets Fritt Ord-pris sammen med Abid Raja. Dette er
5 den høyeste utmerkelsen for ytringsfriheten i vårt land, noe som jeg med min alder og bakgrunn aldri hadde tenkt over at jeg skulle få. Gleden over å få denne anerkjennelsen er veldig stor, ikke bare fordi den går til meg selv, men fordi tildelingen vitner om at bruk av ytringsfriheten for å skape åpenhet basert på forståelse og innsikt, verdsettes på lik linje med provoserende og krenkende
10 ytringer.

Det sies av Amalie Skram: "Har jeg villet noe med hva jeg har skrevet, så har det vært å bringe en og annen til å forstå, til å se og dømme mildt."

15 En modig kvinne som fikk samtiden mot seg da hun hevet sin stemme til fordel for kvinnekampen i form av enestående diktning og psykologisk argumentasjon for nettopp å skape forståelse for kvinnens integritet. Det er langt til Amalie Skrams kaliber, men i den hatske tonen i debattklimaet om islam i Norge kan en gjenkjenne noe av motstanden Skram møtte. Det har på mange måter gitt oss et
20 felles mål for hvorledes vi har ønsket å prege norsk samfunnsdebatt - med en målbevisst streben etter å skape en forståelse der en kvinne betraktes som et individ og blir forstått som et menneske med egen verdi fremfor deler av kulturelle normer. Jeg har stått for kvinnens rett til å realisere seg selv som et selvstendig individ - i en sekulær og pluralistisk kontekst som også inkluderer
25 retten til religiøs selv-realisering, i et fritt demokratisk samfunn uten tvang. Jeg har argumentert prinsipielt ut fra norske verdier som likeverd, likhet for loven og likestilling.

30 Men fordi jeg har tatt til orde for religiøse ytringer og som forsvarer av den muslimske troen, er jeg blitt dømt som en islamist, fundamentalist og anklaget for å snikislamiserer Norge. Jeg er blitt møtt med trusler og sjikane som mange andre muslimske debattanter som våger seg ut i debattene, men kanskje i større grad fordi jeg er kvinne.

35 Like ille har det vært med gjennomgående usaklige ytringer som bygger opp under fremmedfrykt og et nedtegnet bilde av muslimer som en trussel mot det norske samfunnet. Muslimske kvinner beskrives blant annet som fødemaskiner der vi er i ferd med å levere et overtall av muslimske barn som snart vil overta det
40 norske samfunnet.

Debatten om «hva hvis muslimer blir i flertall» ble blant annet igangsatt av Dagbladet, som i tillegg til en debatt- og nyhetssak om tematikken supplerte med avstemning på sine nettsider. Debatten baserte seg på konspiratorisk teori
45 og fortolkning av SSBs framskrivning. Instituttet antydde økning i folketallet i Oslo uten å spesifisere andelen etnisitet eller religionstilhørighet. Istedenfor å implisere den kritiske journalistikkens saklighets- og ytringsfrihetsmål om søk etter sannheten, ble debatten dominert av ytterpunktene av personlig synsing. Med det lave presisjonsnivået uteble belysningen av virkeligheten i
50 minoritetsmiljøene med for eksempel høyst aktuell forskning fra professor Grete Brochmann og forsker Kåre Hagen, som viser at familiesammensetningen blant minoritetene tenderer mot den etnisk norske normen med 1-2 barn.

Og ser man på andre tall fra SSB, ifølge Hagen, så viser det seg at det ikke er
55 minoritetskvinnene, men derimot kvinnelige leger som får flest barn i Norge i dag - en sannhet som er fraværende i det offentlige ordskiftet som velger å dyrke oppfatningen om at muslimer er et problem med sin blotte eksistens, og er statistiske bærere av visse egenskaper som innebærer sosiale problemer - en type rasisme som stigmatiserer og dømmer muslimske barn før de kommer til verden.

60

Rune Berglund Steen fra Antirasistisk senter formulerer det slik: «Det finnes en mistro overfor fremmede som alltid er på jakt etter sin form. Den kan ta form av rasistisk hat, som nazismen; den kan ta form av økonomisk hat, som den
65 ekstreme kommunismen; eller den kan ta form av kulturelt og religiøst hat, som islamofobi».

Inkluderings- og mangfoldsdirektoratet konkluderte nylig i sin årsrapport at medienes dekning av innvandrere skaper islamfrykt og grobunn for diskriminering. I 2009 ble islam og muslimer omtalt 77 000 ganger i norske aviser, hvorav 70 prosent av sakene hadde et problemfokus. Dette overgikk til og med dekningen av svineinfluensaen. Videre viste rapporten at hver tredje mediesak om integrering er om islam, der islam betraktes som den viktigste integreringsutfordringen. Dette står likevel i motsetning til foreliggende forskning om det flerkulturelle Norge, ifølge Monica Aarset ved Institutt for samfunnsforskning.

Tendensen følges dog opp av politikere der demagogi og populisme fremfor ideologisk argumentasjon ser ut til å dominere den politiske retorikken hva angår integrering og muslimer. Debattredaktør Ali Esbati i Klassekampen omtaler det som en ny debattform der problembeskrivelsen er et mål i seg selv, og det er selve debatten og stemningen den medfører som er hensikten. En nedslående utvikling, der for eksempel rasistiske ytringer som sammenligner muslimer med fanden og Ku Klux Klan, blir forsøkt forkledd i religionskritikk og er med på å sette premissene for debatten.

Det ser derfor ut som norsk samfunnsdebatt stagnerer, og mangler bredden i sin form ved prioritering av polemikk, tabloide målsetninger og et ensidig fokus på symbolsakene fremfor de reelle utfordringene. Det er ofte de samme debattene som går igjen flere ganger, og samtidig øker polariseringen proporsjonalt med temperaturen. Kvantitet går fremfor kvaliteten i samfunnsdebatten, der de konstruktive samtalene med inngående og grundig argumentasjon er forsømt. Det ligger i ytringsfrihetens natur å krenke og provosere verdier og strukturer i et samfunn, men det er problematisk når det går på bekostning av ytringsfrihetens mål om en saklig, kritisk søken etter sannheten.

Med debattarenaens krav om provokasjon og et dominerende preg av hersketeknikker finner jeg ofte meg selv i et etisk dilemma med spørsmål om nytteverdien av mitt engasjement som debattant. Ønsket om å skape forståelse avveies mot tanken om at jeg samtidig kan være med på å øke spenningene ved å delta i de polariserte samtalene:

- debattledere som innbyr til opphetet stemning ved å oppfordre debattantene til å avbryte og skape temperatur,

- motdebattanter som nekter å hilse, himler med øynene ved direkte samtale og skjeller en ut i etterkant av debattene.

110

Dette er bare noen av karakteristikaene som gjør at debattene til tider virker verdiløse og vanskelige å utholde. Ikke fordi jeg ikke er sterk nok til å holde ut presset, men fordi jeg i kraft av min tro som praktiserende muslim skal etterstrebe fred og dermed avstå fra engasjement som kan være med på å øke konfliktnivået i samfunnet. Mitt forsett har derfor konsentrert seg om å føre dialogens verdier inn i debattarenaen - lytte til mine motdebattanter med et
115 åpent sinn, respekt og nestekjærlighet til tross for uenighet. Jeg håper å gjøre det motsatte av det enkelte redaktører og programledere vil, nemlig å senke temperaturen i debattene. Jeg mener at en åpen og ærlig debatt om
120 problematiske forhold er langt å foretrekke fremfor en skrikekonkurranse hvor det gjelder å hyle høyest.

Ønsker jeg å formidle noe i dag, så er det behovet for den prekære dialogen i norsk samfunnsdebatt. Forfatter Karin Sveen snakker om at: «En samtale skal
125 både bringe det usagte opp til overflaten, og det som flyter oppå, ned i dybden». De gode dialogsamtalene fører nettopp det som ligger taust og usagt grunnet frykt, opp til overflaten - og bringer det som bare er tabloide overskrifter og svart-hvitt-posisjoner, ned på et dypere plan hvor man får nyanser, innsikt og ydmykhet inn i samtalen.

130

Og jeg har troen på at den konstruktive debatten vil vokse frem med blant annet medier som NRK og Aftenposten, som bevisst søker etter bredden av stemmer i sine debatter. Jeg håper derfor at vi kanskje står ved et skifte, og velger å se på pristildelingen i dag som en bekreftelse på det - at vi forhåpentligvis går inn i en
135 tid hvor det er argumentets kraft som gjelder. Det er en lang vei å gå, men jeg håper det er dit vi kommer.

Takk for oppmerksomheten og igjen takk for tildelingen.

140

Kilde
www.fritt-ord.no

URI
<https://www.virksommeord.no/tale/opp-til-overflaten-ned-i-dybden>